

**Pécsi Szimfonia koncertje
a Heidelbergi Madrigálkórossal
2010. szeptember 4., szombat 19.30h
Pécs - Kertvárosi Református Templom**

Műsor:

Haydn: C-dúr („Cecilia”) mise, Hob.XXII:5

Vezényel:

Michael Sekulla

Közreműködik:

Barabás Annamária - szoprán, Simon Krisztina - alt,
Szerekován János - tenor, Bakonyi Marcell - basszus,
László Csaba - színművész

JOSEPH HAYDN: C-dúr („Cecilia”) mise, Hob.XXII:5

Általánosan elfogadott tény, hogy Joseph Haydn (1732-1809) a *szimfónia* és a *vonósnégyes* műfajok megteremtője. Ezzel szemben miséit műfaj történetileg már kialakult hagyományra épülő kompozícióknak tekintik. Haydn az egyházi zene egész területén jártas volt, számos művet alkotott. Ennek egyik legimpozánsabb példája a több változatban is elkészített „A megváltó utolsó hét szava a keresztfán” című szerzeménye, amelyet először zenekari műként adott közre, majd vonósnégyesre, s végül oratórikus művé is átdolgozta (Hob. XX:2). Csak egyet említünk még csodálatos egyházi művei közül: kései alkotói korszakából származik két nagy oratóriuma a „Teremtés” és az „Évszakok”, melyek közül az első a Biblia első soraira íródott. E két monumentális mű - egy elavultnak hitt műfajnak adott új lendületet.

Miközben Haydn eredetisége ezen művek megítélésénél mindig is kétségen felül állt, csupán az utóbbi évtizedekben került a figyelem középpontjába, hogy a régen elismert miseműfaj területén belül újra és újra behatóan foglalkozott ennek teológiai tartalmával és zenei formájával.

A misekomponálás Haydn feladatkörébe tartozott, mint sok más zeneszerzőnek is a 18. század katolikus közegében. Élete során legalább 13 misét szerzett. Az első, eredetiségében Haydn által hitelesített „F-dúr Missa brevis” még a jövődó zeneszerző fiúkórusbeli idejéből, 1749-ből származik. Utolsó miséjét a „Harmónia misét” 1802-ben, 70 évesen alkotta, utolsó nagy egyházi műveként az „Évszakok” után.

Mialatt a hat kései mise (1796-1802) átlagosan 35-40 perc hosszú, a korai és középső alkotói korszakból származó miséi ebből a szempontból alapvetően különböznek. A legrövidebb misciklus - a talán nem is eredeti „Rorate coeli desuper” mise - még nyolc percig sem tart. Ennek majdnem tízszerese az ünnepi típusú miserend leghosszabb megzenésítése, a ma felhangzó „**Missa Cellensis in honorem Beatissimae Virginis Mariae**”, amit gyakran **Cecíliamisének** neveznek. 70 percével majdnem eléri Beethoven „Missa solemnis” ének dimenzióját.

Haydn minden misemegzenésítésének - még a legrövidebbeknek is - a miserend állandó tételeinek hű szövege adja az alapját *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, *Benedictus* és *Agnus Dei* részekkel. A szöveggazdag részek tömörsége érdekében a rövid misékben - de még az 1782-es „Missa Cellensis” *Credo*-jában is - Haydn korának egyik többször alkalmazott fogásával élt: a *Gloria*-ban és a *Credo*-ban felosztotta a szöveget - vagy annak egyes részleteit. Az általában négy énekes szólammal - szoprán, alt, tenor és basszus - ezeket a szövegrészleteket egyidejűleg énekelte. Ennek a gyakorlatnak köszönhetően a „Missa brevis in honorem S. Joannis de Deo” *Gloriája* még egy percig sem tart, s annak is felét a *Gloria* ámenje teszi ki!

A Cecíliamisében ennek nyomai sem láthatók. Ez Haydn legerjedelmesebb miséje, egyike a leghosszabb ismert misekompozícióknak. Ennél is, mint Haydn többi miséjénél, a liturgiai követelmények az irányadók (nem úgy, mint például Bach h-moll miséje, vagy Beethoven Missa Solemnis-e, amelyekben a *Sanctus*, *Benedictus* és *Agnus Dei* szokatlanul hosszúak). Haydn a Cecíliamise másfél perces *Sanctus*-át és öt perces *Agnus Dei*-jét rövidre fogja, ezek a tételek hosszuk szerint a legrövidebb Haydn-i *Sanctus* és *Agnus Dei* megzenésítések közé tartoznak. A Cecíliamisénél különösen feltűnik a helyenként igencsak virtuóz kórustételek dominanciája: az összességében tizennyolc tételből hatot tisztán a négy énekes szólista részére tart fenn, nyolcban csak a kórus szerepel, míg a többiben a kórus és szólisták is szerepet kapnak. A zenekar két oboából, két fagottból, két trombitából, timpaniból, vonósokból és orgonából áll.

A Cecíliamise keletkezéstörténete nem teljesen tisztázott. H.C.R. Landon feltételezi, hogy Haydn ezt a misét 1766-ban komponálta, miután előléptették az Eisenstadt-i kastély az Esterházy család akkori fő rezidenciája első uradalmi zeneszerzőjének. Azt is felteszi, hogy Haydn ezt az eseményt egy, az Istenanya tiszteletére írott fogadalmi misével ünnepelte, akinek a kegyhelyéhez Mariazell-be ifjúkorában egyszer elzarándokolt. Innen vezethető le a mise megjelölése; „Missa Cellensis in honorem Beatissimae Virginis Mariae” azaz Zell-i mise a mennyei Szűz Mária dicsőségére. A Cecíliamise elnevezés abból eredhet, hogy a bécsi Cecília-kongregáció ezt énekelte a Zene védőszentjei dicsőségére adott istentiszteleten.

A Cecíliamise eredetileg (úgy mint Bach Missae breves-e, amely a h-moll mise előzménye), valószínűleg csak *Kyrie* és *Gloria* részekből állt, amelyek már magukban is terjedelmesebbek mint Haydn kései miséi. A *Credo* és az *Agnus Dei* kéziratpapírjának vízjele is arra utal, hogy a Cecíliamise többi része egy későbbi korban keletkezett; Haydn ilyen vízjelű papírt az 1769-1773 közötti években használt. A *Kyrie* és a *Gloria* (ma Torinóban a Biblioteca Nazionale-ban található) viszont másféle papírra íródtak. Egy másik feltevés szerint a Cecíliamise 1766-ban született teljes egészében, de az Eisenstadt-i 1768-as nagy tűzvésznél - amelynek Haydn háza is áldozatul esett - részben megsemmisült. Haydn a hiányokat emlékezetből rekonstruálhatta az 1769 utáni időkben.

KYRIE

A kórusra és teljes zenekarra írt C-dúr *Kyrie eleison* első megjelenése - mint Haydn sok miséje - lassú bevezetéssel kezdődik, amelyet egy gyors rész, itt *Allegro con spirito* követ. Az a-mollban írt *Christe eleison* gazdag hangszerbevezetéssel szerkesztett szóló tenor ária, amelyet a kórus egyes, többé-kevésbé nyújtott, főleg homofón betétekkel egészít ki. Az ütősök és trombiták hiányoznak ebből a részből. A visszatérő *Kyrie eleison* Bach h-moll miséjéhez hasonlóan független tételként jelenik meg, ellentétben Haydn rövid és kései miséivel, amelyekben dominál a ciklikus megfogalmazás: a második *Kyrie eleison*-kiáltás a első zenei reprízeként jelenik meg. Ez annak a teológiai szokásnak felel meg, amely szerint az első *Kyrie*-kiáltás az Atyaistenhez, az utolsó pedig a Szentlélekhez szól, ahogy ezt a 16. század óta a német miseénekekben találjuk ("Kyrie, az örökkévaló Atyaisten"- "Krisztus a világ megváltója" - Kyrie, Isten szent lelke). Biztos nem véletlen hogy Haydn épp itt alkalmazza a zene egyik legegységesebb formáját: a visszatérő *Kyrie eleison*-t teljes zenekarral kísért, nagy formátumú fűgként építi fel, kiemelt témafejjel és életteli koloratúrákkal.

GLORIA

A *Gloria* ha szövegében nem is, de zeneileg Haydn Cecíliamiséjének legterjedelmesebb tétele. Kantáta-felépítésű, amelyben a kórus-, szóló- és együttes tételek oly módon váltakoznak, hogy egy ciklussá állnak össze: a kezdeti kórus (*Gloria in excelsis Deo*) és szopránária (*Laudamus te*) sorrendje fordított sorrendben felel meg a végső szopránária (*Quoniam tu solus sanctus*) és a kórus (*Cum sancto spiritu in gloria Dei patris. Amen*) megszólalásának. A *Gratias agimus tibi* kórustételnek "tükre" a *Qui tollis*. Ily módon megfelelnek egymásnak az 1. és 7., a 2. és 6., valamint a 3. és 5. tételek. Középen a terjedelmes *Domine Deus* tercett áll.

CREDO

Ellentétben a sok részből álló, kantáta-jellegű *Gloriával*, a misének e szövegileg leggazdagabb része csupán három, egymástól határozottan elválasztott szakaszból áll: a két részletre osztott szólószerű középrésszt két, főként kórusra íródott szakasz fogja körül. A *Credót* egy terjedelmes fűga fejezi be.

Haydn, más zeneszerzőkhöz hasonlóan, minden miséjében főleg az emberré válásról és a Krisztus szenvedéséről szóló részeket emeli ki zenéjével. Mindkét szövegrészt szólóhangra képzelte el. De Haydn nem belsőseges dallamossággal kezd (mint ahogy ez főleg a kései miséiben gyakori), hanem az "Et incarnatus est" szövegét először kíséretes tenor recitativóként kínálja, amit egy *arioso* rész követ. A zenekari kíséret lüktető akkordismétlésekre korlátozódik. A tenor szólista egy zenekari közjáték után megismétli az "Et incarnatus est"-t, most c-mollból Esz-dúrba modulálva. Összességében a hittétel "et homo factus est és emberré vált" végének többszörös ismétlés és gazdag koloratúrák adnak különös nyomatékot. A zenekari közjáték ismétlése átvezet a "Crucifixus"-hoz, amelyet az alt és basszus szólista közötti párbeszéd alkot. A zenekari kíséret akkordismétlései most többnyire szaggatott hármashangzatokká válnak. Harmóniai építkezésében Haydn gyakran használja a kromatikát, főleg a "passus" szónál, melyet utolsó megjelenésekor egyfajta zenei keresztmótviummal lát el (a c hangot kromatikusan járja körül az altban (c-desz-c-h-c) úgy, mint az f hangot a basszusban (f-gesz-f-e-f)). A tétel egy mély fekvésű *unisono* f-ben cseng ki.

SANCTUS

Meglepő a csupán 21 ütemet átfogó *Sanctus* kontrasztgazdagsága. A tömörségében is tágasnak ható Adagio-t, amelynek lendületes indítását a szólószerű kórusbasszus zenekari tizenhatodaival és harminckettedeivel átfont első *Sanctus* kiáltása adja, egy rövid *Allegro* követi, amelynek "Osanna in excelsis" szavakból álló utolsó részét a *Benedictus* végén hagyományosan újra megtaláljuk.

BENEDICTUS

Haydn korai misemegzenésítései közül ez az egyetlen mollban íródott *Benedictus*, és ez az egyetlen a Szentmise (1796) *Benedictus*-án kívül, amelyben Haydn teljesen mellőzi a szóló hangokat. A zenekari bevezetés sötét hangszínéhez különösen az itt exponáltan alkalmazott fagottok járulnak hozzá. A *Benedictus*-hoz kiválasztott zenei formát nem könnyű beazonosítani. A kulcsot talán az *Andante* megjelölés adja, amit a kor szokásai szerint nem is tempó, inkább karakter-megjelölésként kell értelmezni: lépésben. Valóban, a *Benedictus*-ban van valami "vonulós". A "menetelés" megjelölés túl erős lenne, bár az első kórusbelépés utáni zenekari közjáték vége egyértelműen gyászmenet jellegű. Feltehető, hogy Haydn itt a szöveg eredetére gondolt: Krisztus kereszthalál előtti jeruzsálemi bevonulására Márk evangéliuma szerint (11,9). A processzió és gyászmenet összekapcsolásával Haydn a zenén keresztül érthetővé tudta tenni a "hozsanna" és "feszítsék meg" szó szerinti egymásmellettségét. A "Sanctus"-beli hatütemes "Osanna in excelsis" megismétlése a tétel végén szinte idegennek hat. Az ilyen jellegű *Benedictus* megzenésítésekkel Haydn elhatárolja magát azoktól a tendenciáktól, amelyek ezt a szakaszt meditatív függelékként értelmezik úgy, hogy ez az "átváltozás" után úgymond feloldó elemként szolgálja.

AGNUS DEI

Az *Agnus Dei*-t a basszus szólista kezdi. Az egyes felhívások hangja egyre makacsabbá válik. A végső kérés "Dona nobis pacem" egy fél fináléban végződik, a lüktető tizenhatodok megnyugszanak. A kórus e szavakat egy *presto* fugában veszi fel, amely kezdetben akár kettős fűgát is sejtethet. A harcias hangok megjelenése és a félénk *piano* békekérés röviddel a mű vége előtt. Megelőlegezi, amit önmaga a Nelson misében, Beethoven a Missa solemnis *Agnus Dei*-beli kettős csatazenéjében és Franz Schubert az Esz-dúr mise *Agnus Dei*-jében fog megvalósítani.

Michael Sekulla egyházzenei tanulmányok után a Heidelberg-Mannheim-i Zeneművészeti Főiskolán zongora és énekzenetanári szakot végzett, majd zenei képzését 2003-ban a Karlsruhe-i Zeneművészeti Főiskola karvezetői szakán Martin Schmidt és Andreas Weiss tanároknál fejezte be. Szakmai fejlődésére nagy hatással volt Nagy Zsolt magyar karmester (Conservatoire Supérieur de Musique de Paris), akinek az Ostrava-i Janáček-Filharmonikusokkal szervezett mesterkurzusain vett részt. A Heidelbergi Madrigálkórust 2005 óta vezeti karnagyként.

KÓRUS: A Heidelbergi Madrigálkórus

A kórusunk nevét adó madrigál a reneszánsz óta egy a világi zenét meghatározó műfaj, amely alkotói kihívást jelent a jelenkor zeneszerzőinek is. Különösen elkötelezve érezzük magunkat e többszólamú *a capella* műfaj iránt, de nyitottak vagyunk bármely korszakbeli egyéb világi és egyházi zenei műfajok irányában, hangszeres kísérettel vagy anélkül.

Az 1971-ben Gerald Kegelmann professzor által alapított és 33 éven keresztül vezetett Madrigálkórus tematikus programjaival Heidelberg zenei életének több évtizeden keresztül meghatározó szereplőjévé vált. Ezen zenei koncepciót folytatja saját témáival bővítve 2005 óta Michael Sekulla karnagy.

KÖZREMŰKÖDIK

Barabás Annamária - szoprán

Baróton (Erdély) született, tanulmányait a brassói zenei fakultáson majd a lausannei (Svájc) Konzervatóriumban végezte Brigitte Balleys osztályában. Utána Olaszországban továbbképzésben részesült Luciana Serra és Claudio Desderi tanítványaként. A 2004-es verbieri Akadémián ösztöndíjat nyert, és Gundula Janowitz, valamint Thomas Quasthoff mesterkurzusán vett részt. A lausannei Konzervatórium opera tagozatán a *Cake Lady* (Coloratura) szerepét énekelte a *D. Argento Postcard from Morocco* c. operájában a Lausanne-i Operaházban, később az Ernestine szerepét a *J. Offenbach Monsieur Choufleuri*-jében. 2007-ben debütált a Ticino Musica (Svájc) Fesztiválon Locarnóban a *Lo Speciale* és a *La Canterina* J. Haydn operák főszerepeiben. 2008 júliusában Fannyt énekelte a Rossini *La cambiale di matrimonio*-jában Traniban (Olaszország) a Mediterrán Lírai Fesztiválon. Ugyanez év októberében az *Éj Királynőjét* alakította Mozart *Varázsfuvolájában* a liègei (Belgium) Királyi Operaházban. Nagyon aktív az oratórium és a dal területein. Repertoárja Bachtól John Rutterig terjed. Rendszeresen énekel Svájcban és Franciaországban, de már az isztambuli Albert Long Hall vendégeként is szerepelt a Mozart *Exultate*, jubilate című motettájában. 2008-ban a sanremoi (Olaszország) Franco Alfano énekversenyen a döntőbe jutott és 2009 júniusában a nimesi (Franciaország) Nemzetközi Operaversenyen 3. díjat nyert. 2010-ben a szegedi Nemzeti Színházban a Rossini *Ory grófjában* a Grófné szerepét, majd a budapesti Tavaszi Fesztiválon Erkel Sarolta operájának a címszerepét énekelte.

Simon Krisztina - alt

Énektanulmányait az orosházi zeneiskolában kezdte. 1991-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriumában tanult. 1995-ben sikeres felvételit tett a Liszt Ferenc Zeneakadémia ének szakára, majd 1998-ban jelentkezett opera szakra, ahol mesterei Pászthy Júlia, Medveczky Ádám, Oberfrank Géza voltak. 1999-ben Artisjus-díjat kapott kortárs magyar zeneművek bemutatásáért. 2000-ben szerezte meg énekművész, művésztanári és operaénekesi diplomáját. 2000 és 2002 között háromszor nyerte el a Fischer Annie-ösztöndíjat. 2003-tól 2008-ig a Szegedi Nemzeti Színház magánénekes volt. Vendégszerepelt a Pécsi és Miskolci Nemzeti Színházban. Rendszeresen énekel hangversenyeken és fellép a Magyar Állami Operaházban.

Szerekován János - tenor

Erdélyben, Marosvásárhelyen született. Tanulmányait a helyi zeneiskolában kezdte hegedű szakon, majd a Marosvásárhelyi Művészetek Iskolájában az énekszakon, Papp Mária tanárnő, ny. egyetemi adjunktus növendékeként fejezte be. 2000-ben kezdődött el szóló pályafutása a Mozart „Requiemmel”. Ugyancsak 2000-ben első helyezést nyert a brassói szakrális művészeti versenyen. Magyarországon Keönch Boldizsár tanár úr, - a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem ének tanszékének docense - az énekmestere. 2003-ban debütált a „Rossini - Alkalom szüli a tolvajt” című operában, a Magyar Állami Operaházi produkciójában. Opera repertoárjában főként Mozart és Rossini fő- és címszerepek szerepelnek. Szerekován János a Magyar Rádió szólistája is. Rendszeres vendégművésze a Debreceni Csokonai Színháznak és a Szegedi Nemzeti Színháznak. Az oratórium repertoár nagy részét énekelte. Külföldön is ünnepelt evangélista. Legutóbb Bukarestben, a nemzetközileg ismert Atheneum színpadán adta elő nagy sikerrel, két alkalommal is Bach teljes Máté Passióját. Rendszeresen koncertezik az ország főbb zenekaraival és külföldön egyaránt. A Szegedi Szimfonikus Zenekar és a Vaszy Viktor Kórus illetve az ELTE Művészeti Együtteseinek állandó koncerténekes. Bővebb információ a művész honlapján: www.szerekovanjanos.com

Bakonyi Marcell - basszus

Győrött született 1980-ban, ahol a gimnázium elvégzése mellett kezdett éneket tanulni Pintér Ferenc irányításával. Ezután Budapesten a Weiner Leó Konzervatóriumban folytatta tovább tanulmányait Ercse Margitnál, majd 2002-től 2007-ig Hamari Júlia volt a mestere a stuttgarti Zeneakadémián ahol 2007-ben kitüntetéssel diplomázott. Nagy sikerrel szerepelt a Rheinsbergi operafesztiválon 2004-ben, ill. a Klassik Mania elnevezésű versenyen Bécsben ahol 2007-ben különdíjat nyert. 2007-ben nagy sikerrel lépett fel Pesaróban a Rossini Fesztiválon, ahol Lord Sidney-t alakította Rossini Reimsi utazásában Alberto Zedda vezényletével. Tanulmányai elvégzése után a Heidelbergi színházhoz került, ahol Puccini Bohéméletében Benoit szerepét alakította, majd a rákövetkező évben a Zürichi Operastúdió szerződtette. Neves karmesterekkel dolgozhatott együtt, mint például Nello Santival, Carlo Rizzivel, Ingo Metzmacherrel. Nagyszerű koncert volt 2008 nyarán a Mátyás Templomban Rossini Stabat Materja, melynek Basszus szólóját énekelte Hollerung Gábor vezényletével. Nagy kiugrás volt a karrierjében 2009 tavaszán a Schwetzingeni Ünnepi Játékok, ahol Günther Krämer rendezésében Händel Ezio című operájában Varo szerepét alakította óriási sikerrel. A 2009/2010-es évadra Marcell a Salzburgi Landestheaterhez szerződött ahol a Puplicum többek között Mozart Figaró Házasságának Bartolójaként ismerhette meg, de hallhatta még Weber Bűvös Vadászának Kasparjaként is. 2010 ben ismét együtt dolgozott Enoch zu Guttenberggel a Chiemsee Fesztiválon, ahol 2008-ban már bemutatkozott Pilátusként, idén a Maté Passió Basszusáriáit énekelte. Emellett Marcell sikeres koncerténekes is, repertoárján megtalálható többek között Mozart Requiem-je, Händel Messiása, ill. Bach Karácsonyi Oratóriuma.

László Csaba - színművész

1972-ben született Budapesten, hét évesen került Pécsre. 1990-ben játszott először a Pécsi Nemzeti Színházban, melynek 1992/93-ban társulati tagja. 1994-2001-ig a Zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház tagja, ezt követően a Szombathelyi Városi Televíziónál dolgozott szerkesztő-műsorvezetőként. 2004 szeptembere óta él újra Pécsen, feleségével és kislányával. 2007-től közreműködik a Pannon Filharmonikusok „Segítség komolyzene!” sorozatában. Jelenleg szerződéses színészként játszik a Pécsi Harmadik Színházban.

PROGRAMAJÁNLÓ

Világstárok Pécsett sorozat

2010. szeptember 16., csütörtök 19.30h PTE Romhányi Aula

Gyermán I./Breitner I.

Bach-Schönberg: Esz-dúr prelúdium és fuga, BWV 552

Bartók: III. zongoraverseny

Beethoven: III., „Eroica” szimfónia, (Esz-dúr) op.55

Vezényel: Peskó Zoltán

Közreműködik: Várjon Dénes zongora

Zene a Zenéért

2010. október 1., péntek 19.00h Pécsi Nemzeti Színház

Dvořák: f-moll románc op.11

Alban Berg: Hegedűverseny

Beethoven: F-dúr Románc, op.50

Beethoven: 7. szimfónia (A-dúr), op.92

Vezényel: Peskó Zoltán

Közreműködik: Guy Braunstein hegedű

Music by...

2010. október 6., szerda 19.30h PTE Romhányi Aula

Erich Wolfgang Korngold: Robin Hood kalandjai

Leonard Rosenman: Édentől keletre

Andrew Lloyd Webber: Az operaház fantomja (hangsz.: R. Hayman)

Rózsa Miklós: A legenda

John Williams: Schindler listája (hangsz.: John Moss)

John Williams: Csillagok háborúja

Vezényel: Vass András

Jegyek kaphatók a Filharmónia jegyirodában (Színház tér, Tel.: 72/310-539), a Ticket Express jegyirodákban, valamint a www.jegymester.hu és a www.pfz.hu weboldalakon.